

نمایشگاه بین‌المللی کتاب در کشور شوراهای ۲-۱۰ سپتامبر ۱۹۷۹*

گرد آوری علی آقا بخشی

این روزها با پیروزی انقلاب شکوهمند ملتمان بازار کتاب و مطبوعات در کشور داغ است. اگر چه عده ای از کثرت مجله و روزنامه دادشان بلند شده، ولی امیدواریم که روز به روز بر تیراژ کتابهای خوب و تعداد نشریات سودمند اضافه شود. اما بنظر شما پر خواننده ترین کشور دنیا، کدام کشور است؟ شاید نتوان در اینمورد بطور قطع و یقین حکم کرد ولی آنچه مسلم است شوروی با ۲۶۲ میلیون جمعیت یکی از پر خواننده ترین کشورهای دنیا معرفی شده است. در این کشور هر خانواده بطور متوسط چهار روزنامه و مجله مشترک است و هر نفر نیز بطور متوسط سالی هفت کتاب می خواند. در شوروی حدود ۸۰۰۰ روزنامه با تیراژ ۱۷۰ میلیون در هر نشر وجود دارد. در

همین چند سال گذشته بیش از ۴۰۰ روزنامه جدید به نشریات قدیم افزوده شده است. از آنجا که اتحاد شوروی کشوری کثیرالمله است، روزنامه‌ها به ۵۶ زبان که توسط مردم شوروی تکلم می‌شود، منتشر می‌گردند. قیمت روزنامه خیلی ارزان است. مثلا یک روزنامه مثل پراودا یا ایزوستیا قیمتش ۲ تا ۳ کوپک (Kopek) است. مخارج روزنامه‌ها در اصل از بهای خرده‌فروشی و حق اشتراک تأمین می‌شود.

تعداد مجلات منتشره تقریبا ۵۰۰۰ و به ۴۶ زبان مردم شوروی و ۲۰ زبان خارجی با ۱۸۷ میلیون تیراژ در هر نشر و ۳۵۰۰ میلیون در هر سال می‌رسد، بعنوان نمونه می‌توان از مجله «رابوتنیتسا (زن کارگر) نام برد که تیراژ آن به رقم ۱۳ میلیون می‌رسد.

بنگاههای مطبوعاتی تاس و نووستی، دو بنگاه بزرگ خبری شوروی هستند. تاس اطلاعاتش را به در حدود ۴۰۰۰ روزنامه شوروی، شبکه رادیو و تلویزیون و هم به ۳۲۵ مشتری خارجی می‌فرستد. این بنگاهها با بنگاههای خبری ملی و بین‌المللی و ناشرین در ۱۱ کشور تبادل اطلاعات می‌کنند. مطبوعات شوروی وظیفه اساسی خود را در تبلیغ اندیشه‌های سوسیالیسم، صلح و پیشرفت می‌بینند.

در شوروی با اینکه حدود ۱۰۰۰۰۰۰ روزنامه نگار حرفه‌ای وجود دارد، لیکن آن‌ها به تنهایی قادر نیستند جوابگوی تمامی خواسته‌های مردم باشند.

روزنامه‌ها، مجلات و سایر مطبوعات در اتحاد شوروی توسط مقامات، سازمان‌های حزبی، اتحادیه‌ای، تعاونی، زنان و جوانان، هیاتهای کارکنان مؤسسات علمی، کارخانجات و کلخوزها و نظایر آن‌ها نشر می‌یابند که لزوما بیش از ۶ میلیون کارگر کارخانه، کشاورز و مستخدم اداری را در برمی‌گیرند و منطما بعنوان خبرنگاران غیر کارمند به آن‌ها مساعدت می‌کنند. روزنامه نگاران شوروی در ابراز عقیده آزادند، منتهی آنها از آزادی بی‌بند و بار برخوردار نیستند. قانون، روزنامه نگاران را از انتشار اسرار دولتی و نظامی، تبلیغ تژاد پرستی یا دامن زدن به نفاق ملی و نشر مطالب منافی عفت و ضد صلح باز می‌دارد.

روزنامه‌ها هر سال دهها میلیون نامه دریافت می‌کنند که خیلی از آنها چاپ می‌شوند و یا بعنوان مواد مرجع برای دیگر مقالات مورد استفاده قرار می‌گیرند.

از اینها گذشته، در شوروی روزنامه های دیواری از اهمیت ویژه ای برخوردارند. این-گونه روزنامه ها در یک یا چند نسخه در کارگاهها و قسمتهائی از کارخانجات و مزارع، ادارات، انستیتوها و مدارس نصب می شوند. تنها در مسکو بیش از ۵۰۰۰۰ روزنامه، دیواری توسط کارگران، مستخدمین اداری و دانشجویان نوشته و نقاشی و "چاپ" می شود.

مسلمانان شوروی هم نشریات خاص خود را دارند و به پخش و نشر کتب اختصاصی خویش می پردازند. در سال جاری محافل اجتماعی مسلمان اتحاد شوروی دهمین سالگرد انتشار مجله "مسلمانان خاور شوروی" ارگان دایره، روحانی مسلمانان آسیای میانه و قزاقستان را برگزار می کنند. این مجله سه ماه به سه ماه به زبانهای عربی، انگلیسی، فرانسوی و ازبکی با تیراژ ۸۰۰۰ نسخه نشر می یابد.

وضع کتاب هم دست کمی از وضع مطبوعات ندارد. از این نظر شوروی رشد بسیاری کرده است. در رژیم سوسیالیستی، کشور شوروی ۴۸۰۰۰۰ میلیون نسخه کتاب و جزوه به ۱۵۱ زبان که ۸۹ زبان آن متعلق به ملیتهای شوروی است، نشر داده است. هر سال بیش از ۸۵۰۰۰ عنوان کتاب و جزوه، در مجموع ۱۹۰۰ میلیون نسخه چاپ می شود. کتاب های داستان در این لیست جای ویژه ای دارند. بعنوان مثال در سال ۱۹۷۶ اتحاد شوروی تقریباً ۷۰۰ میلیون نسخه داستان (بیش از ۸۰۰۰ عنوان در طبع متوسط ۸۶۰۰۰ نسخه) منتشر ساخت، به کتابخانه های عمومی فرستاد و فروخت. در حدود یک هفتم این ۷۰۰ میلیون نسخه را کتابهایی تشکیل می دهند که از ۴۵ زبان مردم سایر ممالک ترجمه شده اند.

ادبیات کودکان در دنیای کتاب شوروی جای مهمی دارد. هفتاد بنگاه انتشاراتی در این زمینه به ۵۲ زبان مورد تکلم در شوروی، به طبع و نشر اشتغال دارند. در ۶۰ سال گذشته به استثنای کتب درسی، بیشتر از ۷۰۰۰ میلیون نسخه کتاب مخصوص کودک (یک ششم کل کتب چاپ شده در شوروی) منتشر شده است. مورد اخیر در سال بین المللی کودک از ارزش و اهمیت ویژه ای برخوردار است.

دیدیم که اتحاد شوروی از مهمترین مراکز کتاب دنیا است. بی مناسبت نیست که دومین نمایشگاه بین المللی کتاب هم در پایتخت کشوری که اکنون بیش از ۲۰۰ بنگاه طبع و نشر آن در

سال ۸۵ر۰۰۰ عنوان کتاب و جزوه، در بیش از ۱۸۰۰ میلیون نسخه، به ۸۹ زبان شوروی و ۶۲ زبان دیگر نشر می‌نمایند، برگزار می‌شود.

می‌دانیم که امسال از چهارم تا دهم سپتامبر (۱۳ تا ۱۹ شهریور) مسکو مهماندار دومین نمایشگاه بین‌المللی کتاب خواهد بود. اولین نمایشگاه کتاب مسکو که دو سال پیش برگزار شد، دروازه‌ها را بروی مبادلات هرچه بیشتر فرهنگی در جهان نشر گشود. در آن نمایشگاه، بیش از ۱۵۰۰ انجمن ملی، ناشرین و پخش‌کنندگان ۶۷ کشور و سه سازمان بین‌المللی شرکت داشتند. نمایشگاه مذکور از نظر بازرگانی نیز نسبتاً چشمگیر بود. مثلا بنگاه کپی‌رایت اتحاد شوروی بیش از ۱۲۰۰ قرارداد بست و بنگاه میزدانا رودنایا (V/O`Mezhdunarodnaya Kniga) قراردادهایی به ارزش تقریبی ۶۰ میلیون روبل امضاء کرد و اغلب کالاهای نمایشی کشورهای دیگر را خرید. بهر صورت اولین نمایشگاهی که دایر گردید، مسکو رادر صف مقدم مراکز پخش کتاب جهان قرار داد.

بهتر است که در مورد دومین نمایشگاه بین‌المللی کتاب مسکو توضیحات بیشتری بدهیم. شرایط شرکت در این نمایشگاه و بازار کتاب، موافق قراردادهای هلسنکی است. ^۱ همه رقم کتاب، صفحه، کارت پستال، نسخه‌های تکثیری (Reproduction)، تمبر پست و اسلاید برای فروش، نمایش و خرید حقوق ناشران در نظر گرفته شده است. لازم به تذکر است که کتابهایی که محتوا یا تصاویرشان مغایر قوانین شوروی باشند، یعنی آنهایی که طرفدار جنگ، نژادپرستی، ناسیونالیسم افراطی و یا حاکی از توهین به شئون ملی دیگران و خلاصه آنچه که خلاف ضوابط مقبول اخلاق عمومی است، در نمایشگاه کتاب مسکو جایی ندارند.

تا اول آوریل ۱۹۷۹ (۱۲ فروردین) بیش از ۱۰۰۰ بنگاه و شرکت تمایل خود را جهت حضور در نمایشگاه اعلام کرده بودند. در این نمایشگاه کوشش می‌شود تا بهترین موقعیت برای اقامت مفید و تماسهای تجاری وسیع تر شرکت‌کنندگان فراهم شود. همچنین تعداد زیادی اتاق برای گفتگو و مباحثه در نظر گرفته شده است. چندین بنگاه نشر شوروی ادبیات خارجی را منتشر می‌سازند و یک نمایشگاه اختصاصی " کتابها و کودکان " و بحث پیرامون چاپ و پخش کتاب برای کودکان و نوجوانان دایر خواهد بود. " ادبیات ورزشی از سراسر دنیا " نمایش جنبی دیگر نمایشگاه است که بخشی از

کتابهای آن به بیست و دومین دوره^۴ بازیهای المپیک اختصاص دارد .
آنها که به شرکت در این نمایشگاه علاقمندند ، می‌توانند اطلاعات بیشتر را از اداره^۵ کل
نمایشگاههای بین المللی کتاب مربوط به کمیته^۶ دولتی چاپ و نشر و پخش اتحاد شوروی کسب
نمایند .

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

* برای تهیه این مقاله از منابع زیر استفاده شده است :
- هفته نامه^۴ Mosco News شماره های ۱۹ و ۲۲ ، سال ۱۹۷۹
- چند شماره از نشریه " اخبار " به زبان فارسی ، سال ۱۹۷۹
۱- یکی از مفاد قرارداد هلسنکی تاکید بر آزادیهای مصرحه در حقوق بشر است که
شوروی نیز آن را امضاء کرده است .